

PLANETI

SUNČEVA SUSTAVA

poznato i manje poznato

Ako se do sad nismo informirali planeta Sunčevog sustava ima osam i to: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran i Neptun. Razlikuju se po nekim karakteristikama i po imenu koje nešto znači, al i po svojim pratiteljima.

U našem zvjezdanom sustavu razlikujemo dvije skupine planeta:

- planeti slični Zemlji ili unutarnji: **Merkur, Venera, Zemlja i Mars**
- planeti slični Jupiteru ili vanjski: **Jupiter, Saturn, Uran i Neptun**

Planeti **Merkur, Venera, Mars, Jupiter i Saturn**, bili su poznati još u antičkome dobu, jer se mogu vidjeti i golim okom. William Herschel je godine 1781. otkrio planet **Uran**, slučajno, na granici vida golim okom. Zahvaljujući proračunima Uranovih poremećaja, kojima se ustanovilo da neki, još nepoznati objekt, svojom privlačnom silom ometa slobodno gibanje planeta Urana, koje je izvršio astronom Urbain Le Verrier), godine 1846. je astronom Galle otkrio **Neptun**. Tako se za Neptun kaže da je otkriven "vrhom pera".

Riječ planet je grčka riječ za lutalicu. Kako se prije nisu poznavala fizička svojstva planeta i zvijezda, tako su planeti bili nazvani i zvijezdama lutalicama, zbog toga što stalno mijenjaju svoj prividni položaj u odnosu na ostale zvijezde.

Koje su glavne karakteristike planeta Sunčeva sustava i po kome su dobili ime ukratko ćemo ovde opisati

MERKUR

Počevši od Sunca, Merkur je prvi planet u Sunčevom sustavu. Zbog svoje blizine Suncu, njega je dosta teško golim okom primijetiti nego ostale vidljive planete. Njegov ophod oko Sunca traje samo 87,9 zemaljskih dana. Oko svoje osi, Merkur se okrene za 58,7 dana. Nema svog prirodnog satelita.

U rimskoj mitologiji, **Merkur** (povezan sa grčkim bogom Hermesom i germanskim Wotanom) je glasnik bogova, i bog trgovine, profita. Njegovo ime je vezano uz latinsku riječ *merx* ("roba").

VENERA

Drugi po redu, je planet Venera. Venera je vrlo slična Zemlji, naravno samo naoko. Venera je poznata još iz prvih dana naše povijesti. Prvotno se za Veneru mislilo da su to dva nebeska tijela, Eosphorus kao jutarnja zvijezda i Hesperus kao večernja zvijezda. U našim krajevima je bila poznata kao zvijezda Večernica i kao zvijezda Danica. Grčki su astronomi kasnije utvrdili da je to jedan te isti objekt.

Njezin obilazak oko Sunca traje 224,7 dana. Rotacija planeta oko svoje osi traje 243 dana što znači da jedan Venerin dan traje duže od njezine godine odnosno ophoda oko Sunca. Venera se okreće u retrogradnom smjeru, to jest, od istoka prema zapadu, suprotno od većine nebeskih tijela u Sunčevom sustavu, pa tako za promatrača sa Venere, Sunce izlazi na zapadu, a zalazi na istoku. Poput Merkura nema prirodnog satelita.

Venera je jedna od glavnih rimskih božica. Božica je ljepote, ljubavi, plodnosti i spolnosti.

ZEMLJA

Zemlja je treći planet po redu. Što reći o Zemlji, a da to već ne znate? Samo ponovimo: Oko Sunca obiđe za 365,3 dana. Oko svoje osi se okrene za 23 sata, 56 minute i 4

sekunde. Površinska temperatura je u prosijeku 22° C. Zemlja ima jedan prirodni satelit - Mjesec. To bi bilo ono najosnovnije o Zemlji. Za druge pojedinosti, zavirite u knjigu geografije.

Geja ili Gaja (grč. Γῆ, Γαῖα = "Zemlja") u grčkoj mitologiji primordijalna je majka Urana, Giganata i Titana. Poslije Kaosa, ona je sama od sebe postala. U ostalim mitologijama također je začetnica svakog života na Zemlji.

MARS

Mars je četvrti planet po redu. Početkom 20 stoljeća, svi su mislili da na Marsu postoji nekakva napredna civilizacija. O marsovcima su snimani mnogi filmovi. Međutim, prve svemirske letjelice koje su došle do Marsa, pokazale su da je on pust i beživotan planet.

Okrene se oko svoje osi za 24 sata, 37 minuta i 22,6 sekundi, a oko Sunca obiđe za 687 zemaljskih dana. Prosječna temperatura na površini iznosi -23° C.

Mars ima i vulkane. Najveći vulkan u Sunčevom sustavu, nalazi se upravo na Marsu. To je Olympus Mons. Visina mu je fantastičnih 27 kilometara, dok mu je dužina osnovice čak 600 kilometara. Na vrhu ima površinu od 85 kilometara.

Mars ima i dva prirodna satelita (mjeseca) i to Phobos (strah) i Deimos (užas).

Mars (lat. *Mars*) je lik iz rimske mitologije, bog rata, sin Jupitera (prema nekim inačicama mita je sin čarobnog cvijeta) i Junone. Prema mitu je otac Romula, pa tako i praotac Rimljana. Nakon Jupitera bio je najvažniji bog kod Rimljana.

JUPITER

Jupiter je najveći planet Sunčeva sustava. Za Jupiter bi se moglo reći da je on, po svojoj veličini, na samoj granici između zvijezde i planeta. Njegova je masa veća od svih ostalih planeta zajedno.

Njegov obilazak oko Sunca traje 11,862615 zemaljskih godina, a rotacija oko vlastite osi traje samo 9 sati, 55 minuta i 21 sekundu, planet je jako spljošten na polovima, što se primjećuje i golim okom prilikom promatranja kroz teleskop-

U Jupiterovoj atmosferi se često mogu zapaziti pjege ali većina ih traje kratko. Jedino, tajanstvena velika crvena pjega, predstavlja izuzetak. Nju se promatra već preko 380 godina (Galileo Galilei).

Jupiter ima mnogo satelita. Do sada ih je otkriveno ravno 62. Da nisu zasjenjeni svjetlošću samog planeta, četiri glavna Jupiterova satelita - Io, Europa, Ganimed i Callisto - vidjeli bi se gotovo golim okom.

Ima i prsten. Prsten se nalazi na visini od oko 58 000 kilometara iznad gornjega sloja oblaka i nalazi se unutar staze satelita Io. Širina mu je otprilike 30 kilometara.

Jupiter je vrhovni bog italskih naroda, kasnije izjednačen s grčkim bogom Zeusom. Jupiter je bog svjetla. On šalje grmljavinu i munju, zaštitnik je pravde, istine, ćudoređa, vojsku zaustavlja u bijegu i dosuđuje joj pobjedu.

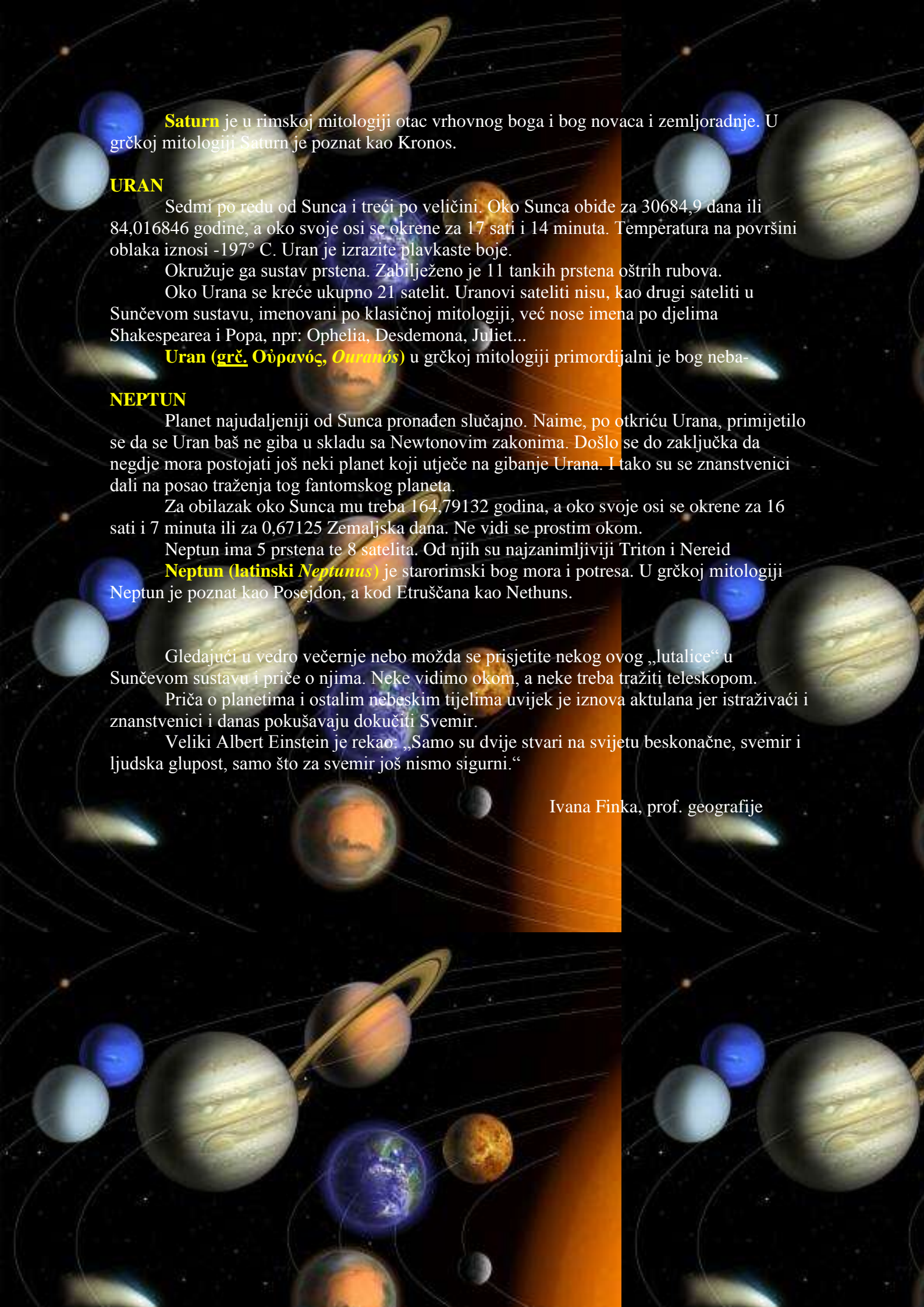
SATURN

Saturn je najljepši planet u Sunčevom sustavu. Prepoznaje se već na prvi pogled. Nemoguće je ne primijetiti njegove prstene. Saturn je šesti planet po redu od Sunca.

Oko Sunca obiđe za 10 759 dana ili 29,47498 godine. Oko svoje osi okrene se za 10h 13m 59s ili 0,44401 dana.

Pri promatranju sa Zemlje, primjećuju se tri prstena. Dva su velika, prsten A i B, i jedan uži, prsten C. Prsteni su sastavljeni većinom od vodenoga leda. Promjer Saturnovih prstena iznosi oko 250 tisuća kilometara, a debljina oko 1 kilometar. Porijeklo i nastanak prstena nije poznat, a smatra se da su nastali raspadom nekog od Saturnovih satelita.

Saturn ima ravno 30 satelita



Saturn je u rimskoj mitologiji otac vrhovnog boga i bog novaca i zemljoradnje. U grčkoj mitologiji Saturn je poznat kao Kronos.

URAN

Sedmi po redu od Sunca i treći po veličini. Oko Sunca obiđe za 30684,9 dana ili 84,016846 godine, a oko svoje osi se okrene za 17 sati i 14 minuta. Temperatura na površini oblaka iznosi -197°C . Uran je izrazite plavkaste boje.

Okružuje ga sustav prstena. Zabilježeno je 11 tankih prstena oštih rubova.

Oko Urana se kreće ukupno 21 satelit. Uranovi sateliti nisu, kao drugi sateliti u Sunčevom sustavu, imenovani po klasičnoj mitologiji, već nose imena po djelima Shakespearea i Popa, npr: Ophelia, Desdemona, Juliet...

Uran (grč. **Οὐρανός, Ouranós**) u grčkoj mitologiji primordijalni je bog neba-

NEPTUN

Planet najudaljeniji od Sunca pronađen slučajno. Naime, po otkriću Urana, primijetilo se da se Uran baš ne giba u skladu sa Newtonovim zakonima. Došlo se do zaključka da negdje mora postojati još neki planet koji utječe na gibanje Urana. I tako su se znanstvenici dali na posao traženja tog fantomskog planeta.

Za obilazak oko Sunca mu treba 164,79132 godina, a oko svoje osi se okrene za 16 sati i 7 minuta ili za 0,67125 Zemaljska dana. Ne vidi se prostim okom.

Neptun ima 5 prstena te 8 satelita. Od njih su najzanimljiviji Triton i Nereid

Neptun (latinski **Neptunus**) je starorimski bog mora i potresa. U grčkoj mitologiji Neptun je poznat kao Posejdon, a kod Etruščana kao Nethuns.

Gledajući u vedro večernje nebo možda se prisjetite nekog ovog „lutalice“ u Sunčevom sustavu i priče o njima. Neke vidimo okom, a neke treba tražiti teleskopom.

Priča o planetima i ostalim nebeskim tijelima uvijek je iznova aktuelna jer istraživači i znanstvenici i danas pokušavaju dokučiti Svemir.

Veliki Albert Einstein je rekao: „Samo su dvije stvari na svijetu beskonačne, svemir i ljudska glupost, samo što za svemir još nismo sigurni.“

Ivana Finka, prof. geografije